

РОЗДІЛ II

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.172

Гавришко Сергій Гаврилович,

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
Мукачівський державний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті розкрито підходи до оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни «Фізичне виховання» відповідно сучасним тенденціям. Визначено особливості оцінювання знань, умінь і навичок з фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів III—IV рівня акредитації за кредитно-трансферною системою навчання. Проаналізовано розроблену систему оцінювання знань, умінь і навичок з фізичного виховання студентів Мукачівського державного університету.

Ключові слова: студенти, фізичне виховання, кредитно-трансферна система, оцінювання навчальних досягнень.

Постановка проблеми. Одним з найважливіших показників розвитку суспільства і функціонування держави є стан здоров'я його громадян, особливо підростаючого покоління. На жаль, чергова економічна криза, малорухливий спосіб життя молодого покоління, захоплення шкідливими звичками, негативне відношення до фізичної культури в навчальних закладах та в суспільстві в цілому, не сприяють зміцненню здоров'я, всебічному гармонійному розвитку та формуванню загальної культури молоді. Наслідком цього є збільшення чисельності захворювань, погіршення загального самопочуття й низька працездатність студентської молоді.

Протистояти цим негативним наслідкам має ефективна організація фізичного виховання, забезпечення необхідних умов для функціонування системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах, залучення молоді до самостійних занять фізичними вправами та формування необхідності здорового способу життя [6]. Одним із факторів підвищення цієї результативності є ефективна система оцінювання навчальних досягнень з фізичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як показує аналіз наукової та спеціально-методичної літератури, питання організації та оцінювання навчальної діяльності з фізичної культури частково розглядали в своїх працях Мальований А. з співавторами (2005) [4], Кравчук Т., Гусляєва О. (2010) [2], Ковальчук В. (2012) [3] та інші. Разом з тим, досі ведеться полеміка щодо ефективності різних систем оцінювання навчальних досягнень студентів ВНЗ.

Мета статті. На основі аналізу літератури та власного практичного досвіду здійснити аналіз та розробити систему комплексного оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ з фізичного виховання.

Завдання дослідження:

- розкрити вимоги до оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни «Фізичне виховання» відповідно до її мети і основних завдань;
- визначити особливості оцінювання знань, умінь і навичок з фізичного виховання студентів ВНЗ;

- розробити систему комплексного оцінювання навчальних досягнень з фізичного виховання студентів педагогічного факультету Мукачівського державного університету.

Результати досліджень. Специфічною особливістю фізичного виховання, що відрізняє його від розумової освіти й виховання, є спрямованість на біологічну сферу людини: зміна її форм, функціональних можливостей окремих систем організму, розвиток рухових якостей, навчання рухових дій, підвищення опірності зовнішнім чинникам. Завдання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у вищих навчальних закладах освіти визначаються такими напрямками, як підвищення рівня фізичної підготовленості студентів, протидія негативним факторам, що впливають на здоров'я й навчання у ВНЗ, засобами фізичного виховання, уміння самостійно використовувати засоби фізичного виховання в праці та відпочинку, формування загальної й професійної культури, здорового способу життя та ін. [5]. Однією із складових забезпечення цих напрямків є система оцінки навчальних досягнень студентів. При її розробці слід забезпечити можливість реалізації основних функцій перевірки і оцінювання навчальних досягнень студентів, а саме: діагностичної, коригуючої, прогностичної, навчально-виховної та мотиваційної.

Як показує аналіз різних джерел [2], організація фізичного виховання студентів ВНЗ здійснюється на основі «Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах», затвердженого у 2006 р., яке регламентує обсяг необхідних знань, умінь і навичок студентів з фізичної культури і спорту, форми проведення фізкультурної роботи у ВНЗ та вимоги до організації процесу фізичного виховання студентської молоді.

Єдина нормативна база, яка визначала б рівень теоретичної і фізичної підготовки, необхідний для досягнення студентами за період навчання відсутня. Натомість кафедри фізичного виховання вузів, на власний розсуд, визначають основні критерії оцінки навчальних досягнень студентів у галузі фізичної культури [2].

Взагалі, упродовж останніх років у нормативно-

правовому забезпеченні організації навчального процесу склалася ситуація, коли одночасно діяли три нормативні документи: «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», упроваджене в дію наказом №161 від 02.06.1993 р., «Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців», уведене в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 23 січня 2004 р. №48, та «Методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових елементів», розроблені на виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 16.10.2009 р. № 943 «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи». При цьому ключові елементи двох останніх, обов'язкових для виконання документів, не повністю узгоджувалися між собою та викликали колізії в процесі їх практичного запровадження.

Крім цього, згідно «Роз'яснень та рекомендацій щодо реалізації наказу Міністерства освіти і науки від 26 січня 2015 року № 47 «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік» та окремих норм Закону України «Про вищу освіту» додалась невизначеність щодо місця і значення дисципліни «Фізичне виховання», що створює труднощі в розробці навчальних планів і робочих програм, оцінюванні знань, умінь та навичок, перевірці рівня фізичної підготовленості студентів.

Враховуючи мету та завдання викладання дисципліни «Фізичне виховання» у ВНЗ, які на перше місце ставлять гармонійний фізичний розвиток, функціональне удосконалення організму, навчання основним життєво важливим руховим навичкам, вмінням і зв'язаним із ними знаннями для успішної наступної професійної діяльності, стандартний підхід до оцінювання здобутків студентів, на нашу думку не є доцільним.

Для вирішення зазначених вище проблем нами було розроблено та впроваджено в навчальний процес МДУ модель комплексної оцінки процесу фізичного виховання студентів.

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні види контролю:

1. Поточний – здійснюється на практичних заняттях. За змістом він включає рівень оволодіння фізичними вправами і розуміння та запам'ятовування студентом навчального матеріалу, який охоплюється темою практичного заняття, умінь самостійно виконувати рекомендовані фізичні вправи і опрацьовувати навчально-методичну літературу.

2. Модульний контроль проводиться на останній парі модуля, протягом 2 академічних годин.

Вправи комплексу тестування рухових здібностей вивчаються та оцінюються на практичних заняттях даного модуля та зараховуються на модульному контролі. Студент має право перескласти окремі тестові вправи на останній парі модуля.

Виконують весь комплекс тестування рухових здібностей студенти, які за станом здоров'я віднесені до основної медичної групи, допущені лікарем до тестування і ознайомлені з технікою і правилами безпеки під час його виконання. У разі незадовільного самопочуття брати

участь у тестуванні не рекомендується.

Крім цього, студентам основної медичної групи пропонується одне із завдань для оцінювання рівня засвоєння теоретичної і методичної підготовки.

У студентів, зарахованих у спеціальну медичну групу, визначається рівень володіння матеріалом теоретичної і методичної підготовки та оцінюється техніка виконання окремих тестових фізичних вправ.

Студенти, звільнені від фізичної підготовки, оцінюються по результатам перевірки рівня володіння матеріалом теоретичної і методичної підготовки.

До модульного контролю допускаються всі студенти, незалежно від їх поточної успішності та відвідування занять, але під час підсумкової модульної оцінки враховуються всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою та які вони мали виконати під час відпрацювання навчального матеріалу поточного модулю.

Система нарахування рейтингових балів для основної медичної групи для кожного модульного контролю складається із наступних складових:

1. Аудиторна робота оцінюється за виконання фізичних вправ згідно змісту практичних занять із врахуванням активності та працездатності студента на кожному занятті по змістовим модулям: кожне практичне заняття оцінюється по національній шкалі. Вираховується середнє арифметичне. Коефіцієнт 0,3.

2. Модульний контроль виставляється за результатами виконання тестових фізичних вправ (що здаються на протязі семестру на практичних заняттях і при необхідності перескладаються на модульному контролі) відповідно по змістовим модулям (табл. 1) та за результатом перевірки рівня засвоєння теоретичних і методичних питань даного семестру: кожен тест та теоретичне завдання оцінюється по національній шкалі. Вираховується середнє арифметичне. Коефіцієнт 0,5.

3. Виконання завдань самостійної роботи і індивідуальних завдань; відвідування спортивних секцій, участь у спортивних змаганнях участь у студентських конференціях, підготовка додаткових рефератів та їх презентація та ін., оцінюється по національній шкалі. Коефіцієнт 0,2 (один раз в кінці семестру).

Таблиця 1.

Розподіл вагових коефіцієнтів оцінювання навчальної дисципліни «Фізичне виховання»

ЗМ 1-2	Контрольні нормативи	Модульний контроль	Самостійна та індивідуальна робота	ПМК
T1-T5	T1-T5		T1-T5	
середнє арифметичне оцінок за національною шкалою			оцінка за національною шкалою	
5	5		5	
$k_3=0.3$	$k_4=0.5$		$k_6=0.2$	1.0

ЗМ1, ЗМ2 – змістовий модуль

T1, T2... – теми змістових модулів

k_i – ваговий коефіцієнт

$$\sum_{i=1}^n k_i = 1$$

Таким чином кожен студент отримує середньозважену оцінку, яка згідно таблиці 2 переводиться у 100-бальну шкалу ECTS та національну

шкалу.

Таблиця 2.
Перевід середньозваженої оцінки у
загальноприйнятій шкали

Інтервальна шкала	Оцінка в балах за шкалою ECTS	Оцінка ECTS	Відсоток студентів, які успішно склали сесію (без перескладання)	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
					для ПМК/заліку
4,51-5,00	90 – 100	A	10	Високий (творчий)	Зараховано
4,01-4,50	82-89	B	25	Достатній (конструктивно-варіативний)	
3,51-4,00	75-81	C	30		
3,16-3,50	69-74	D	25	Середній (репродуктивний)	
2,51-3,15	60-68	E	10		
1,51-2,50	35-59	FX		Низький (рецептивно-продуктивний)	не зараховано з можливістю повторного складання
0,00-1,50					0-34

Для забезпечення ефективності даної системи оцінювання були розроблені інструктивно-методичні матеріали: опис фізичних вправ для тестування, перелік базових та елективних теоретичних і методичних питань по роках підготовки окремо із врахуванням професійної спрямованості різних напрямів підготовки, контрольні нормативи, методичні рекомендації щодо написання реферативних робіт з дисципліни «Фізичне виховання», методичні рекомендації для самостійних занять різними видами фізичних вправ та ін.

На нашу думку, система оцінки навчальних досягнень студентів з дисципліни «Фізичне виховання» повинна формуватись враховуючи наступні вимоги:

- при оцінюванні рівня теоретичних знань слід забезпечити можливість їх опрацювання на протязі всього семестру (нами рекомендовані на початку кожного семестру індивідуальні теоретичні завдання для студентів

із урахуванням професійної складової фізичного виховання для різних напрямів підготовки за ОКР «Бакалавр»). Оцінювання здійснюється на аудиторних заняттях.

- при оцінюванні виконання рухової дії необхідне комплексне оцінювання знань, техніки виконання фізичної вправи та нормативного показника. Частка від загальної оцінки за виконання рухових дій по 50% на кожен модульний контроль.

- на кожному практичному занятті студент оцінюється виходячи із його активності та об'єму виконаних завдань. Частка від загальної оцінки по 30% на кожен модульний контроль.

- самостійна та індивідуальна робота студента має бути інтегрована з аудиторною роботою, але оцінюватись окремо один раз в кінці семестру. Частка від загальної оцінки 20%.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Запропонована модель дає змогу відслідковувати динаміку показників фізичної підготовленості, рівень теоретичних знань і методичних навичок, стимулює до самостійних занять фізичними вправами. Разом з тим, вона сприяє підвищенню активності на заняттях та є мотивом для регулярного відвідування занять. Розширюються можливості реалізації індивідуального та диференційованого підходу до кожного студента, що вкрай актуально враховуючи постійне зростання кількості студентів, які мають відхилення в стані здоров'я.

У перспективі дослідження передбачається вивчення та удосконалення оцінювання факультативних занять навчально-тренувальної діяльності студентів ВНЗ з різних видів спорту за кредитно-трансферною системою.

Список використаних джерел

1. Болонський процес: цикли, ступені, кредити [Текст] // Упорядники Климеико Б.В., Товажнянський Л.Л., Сокол С.І. – Харків, 2004. – 142 с.
2. Кравчук, Т. М. Особливості оцінювання результатів навчальної діяльності студентів з фізичного виховання за кредитно-модульною системою / Т. М. Кравчук, О. Ю. Гусяєва // Теорія та методика фізичного виховання: наук.-метод. журн. – 2010. – № 7. – С. 13–16.
3. Ковальчук В. Я. Сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень із фізичного виховання студентів / В. Я. Ковальчук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2012. – № 4. – С. 285–289.
4. Модульно-рейтингова оцінка фізичного та функціонального стану студентів [Текст] / Магльований А.В., Кунинець О.Б., Новицький О. О., Романюк О.Б., Приступа О.Ю. // Актуальні проблеми організації фізичного виховання студентської та учнівської молоді Львівщини: зб. наук. пр. III регіон, наук.-практ. конф. – Львів, 2005. – С. 74–75.
5. Теорія і методика фізичного виховання: [підручник]: [у 2 т.]; за заг. ред. Т. Ю. Круцевич: – К.: Олімп, л-ра, 2008. – Т. 2, – С. 155–174.
6. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. / Б.М. Шиян. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. – 272 с.

В статье раскрыты подходы оценки учебных достижений студентов по дисциплине «Физическое воспитание» в соответствии с современными тенденциями. Определены особенности оценки знаний, умений и навыков с физического воспитания студентов высших учебных заведений III-IV уровней аккредитации для кредитно - трансфертной системы обучения. Осуществлен анализ разработанной системы оценки знаний, умений и навыков с физического воспитания студентов Мукачевского государственного университета.

Ключевые слова: студенты, физическое воспитание, кредитно - трансфертная система, оценка учебных достижений.

The approaches to assessment of university students' achievements in the course "Physical Education", in accordance with the modern trends, have been disclosed in the article. The assessment peculiarities of knowledge and skills in physical education of university students of III-IV level of accreditation according to credits transfer system have been determined. The

developed system of knowledge and skills evaluation in physical education of Mukachevo state university students have been analysed. The aim of the article – on the basis of literature and personal practical experience to make the analysis and work out the model of complex assessment of university students' educational activity in physical education. The results of the investigation. In the assessment of the theoretical knowledge level, it is recommended, to ensure the possibility of the study throughout the semester (to offer the individual theoretical assignments for students at the beginning of each semester, taking into account the professional component of physical education for "Bachelor" academic level of different program tracks). The assessment is carried out in a classroom environment. In the assessment of physical actions the complex knowledge assessment, method of physical exercise execution and statutory indicator are needed. A share from overall assessment for physical actions execution – is 50%. The student is assessed according to his activity and the volume of the performed assignments on each practical. A share from overall assessment – is 30%. Independent and individual student's work should be integrated with in-class work, but assessed independently only once at the end of the semester. A share from overall assessment – is 20%. Conclusions. Thus, the proposed model makes it possible to monitor the dynamics of physical fitness indices, the level of theoretical knowledge and methodological skills. It stimulates to self-tuition of physical exercises. At the same time, it encourages students to take an active part in lessons, and motivate them to attend classes regularly. The possibilities of realisation of individual and differential approaches to each student are broaden, which is exceptionally important today taking into account constant increase of the number of students having health problems.

Key words: students, physical education, credits-transfer system, assessment of students' achievements.

УДК 378:373.21.13

*Добош Олена Михайлівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті висвітлено теоретичні засади професійної компетентності майбутнього фахівця дошкільної освіти, уточнено поняття «компетентність», визначено складові компоненти професійної педагогічної компетентності, серед яких – система психологічних, загальнодидактичних та фахових знань, умінь, професійні здібності та професійно значущі риси особистості. Проаналізовано умови успішного формування професійної компетентності: формування світогляду та спрямованості особистості, на основі яких відбувається засвоєння знань і умінь; розвиток професійних здібностей та професійно значущих рис особистості в контексті набуття педагогічного досвіду.

Ключові слова: професійна компетентність, фахівець, дошкільна освіта, фахова підготовка.

Постановка проблеми. В Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті визначено, що модернізація системи освіти спрямовується на забезпечення розвитку і соціалізації дітей і молоді, виховання особистості, здатної орієнтуватися в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовленої до життя і праці в суспільстві. Водночас держава визнає одну з найважливіших умов модернізації освіти – підготовку і професійне вдосконалення педагогічних кадрів.

Інтегративні процеси в освітньому просторі України окреслюють конкретні завдання, які покликана вирішувати вища школа, – формування висококваліфікованих педагогів, компетентних у своїй професійній діяльності, здатних творчо працювати на педагогічній ниві. До такої категорії фахівців належать молоді педагогічні кадри, підготовку яких здійснюють для галузі освіти, зокрема дошкільної, система якої знаходиться у процесі реформування.

Реалізація мети освіти, визначеної Законом України «Про освіту», Державною національною програмою «Освіта» («Україна ХХІ століття»), сучасних концепцій навчання та виховання дітей в Україні зумовила нові вимоги до професійного становлення майбутнього педагога.

Передусім це стосується змісту загальнопедагогічної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Провідна роль в організації життєдіяльності дошкільника покладається на вихователя і вимагає від нього професійної та особистісної компетентності. Саме від його професіоналізму і компетентності, позиції та досвіду, педагогічної майстерності залежить успіх освітянської діяльності. Перехід освіти на державні стандарти вимагають від вищої педагогічної школи досконалої підготовки майбутніх педагогів, зокрема фахівців дошкільної освіти. Сучасний фахівець дошкільної освіти – це професіонал, який орієнтується в наукових досягненнях, в інноваціях психологопедагогічної науки, володіє різними технологіями навчання, виховання і розвитку дітей, здатний до саморозвитку, самовдосконалення, самомоделювання та самопроекткування в різних сферах життєдіяльності, в тому числі в професійній. На сьогоднішній день існує постійна увага науковців до підвищення рівня професіоналізму майбутніх фахівців дошкільної освіти (вихователів, методистів, завідувачів дошкільних начальних закладів) в процесі професійної підготовки у вищих навчальних закладах.

Підготовка педагога дошкільного фаху, в першу чергу, повинна відповідати вимогам сучасності, адже це перша освітня ланка, від якої залежить рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління.

На цьому акцентують увагу, розглядаючи проблеми удосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах неперервної освіти, різних